

Ірен РОЗДОБУДЬКО

Гудзик-2

ДЕСЯТЬ РОКІВ ПО ТОМУ

НОРА • ДРУК

Ірен Роздобудько

ГУДЗИК-2. Десять років по тому

Роман

Повне або часткове копіювання тексту твору, переклад, розміщення твору або його перекладів на сайтах та інших інтернет-ресурсах, будь-яке інше його використання без письмового дозволу правовласника ТОВ «Видавництво «НОРА-ДРУК» суворо заборонені. Порушення заборони тягне за собою відповідальність згідно із чинним законодавством.

ISBN 978-966-8659-48-5

© Нора-Друк, 2015

ЧАСТИНА І

ДИСЛЕКСІЯ

Берлінгтон, весна, 2013

Я говорив по телефону, затуляючи слухавку рукою від звуків музики, що лунали з дверей готелю, і спостерігав, як вона витягає з сумки сигарети, клацає запальничкою.

– Як там Берлінгтон? – запитала Марина.

Я не дуже люблю відповідати на прямі запитання, і вона це чудово знає, але тут не втрималась.

А як відповісти на це «як там Берлінгтон?».

Берлінгтон, як Берлінгтон. Увесь пропах бузком.

Таке собі тихе містечко в штаті Вермонт у сорока хвилинах лету від Нью-Йорка. Настільки тихе, що поїсти немає де. Кав'ярні так замасковані, що годі вирахувати, чи це житлове приміщення чи ресторанчик. Все потопає в зелені.

Довелося вечеряти в готелі, попросивши винести столика у внутрішній дворик.

Мешканців у готелі було небагато і ми сиділи в чудовому, заплетеному виноградом і засадженому бузком садку самі.

Поки я говорив (довелося дати деяку довідку про місто, мовляв, мешкає тут трохи більше тридцяти восьми тисяч людей у п'ятнадцяти тисячах садиб, а за даними початку нового сторіччя, середній вік жителів цього затишного куточка становить двадцять дев'ять років), вона замовила по склянці віскі (без льоду) і швидко (надто швидко, чорт забирай!) зробила ковток.

Я сказав у слухавку, що розмову про повернення вести зарано, адже фестиваль ще триває, вчора ми показали свою стрічку і післязавтра чекаємо на результат. Запитав, як там Данило, побажав «доброго ранку» и вислухавши «добраніч», відключився.

– Ти знову палиш? – запитав її.

– Нервуюся, – сказала вона. – Давно такого не відчувала.

Вона знову піднесла склянку до вуст, але помітивши мій погляд, з винуватим виглядом потяглася до мене, аби цокнутись.

Я взяв свою:

– За удачу!

– Ох, не знаю... – зітхнула вона.

– Не вірю! – озвучив я сакраментальну фразу Станіславського. – Ти завжди знала, що робиш.

– Це було давно. Я була інша, – відказала вона.

– Ми всі були інші, – підхопив я. – Ти, я, Дезмонд...

– Так, – зітхнула вона. – Але по-моєму єдиний, хто не змінився – це саме Дезмонд.

– Американці взагалі мало міняються коли йдеться про справи, в яких вони беруть безпосередню участь, – посміхнувся я. – У них це в крові: гарна посмішка і «ноу проблем». Але у даному випадку ти не маєш рації: за останні п'ять років Дезмонд двічі розлучався.

– Тільки двічі? – посміхнулася вона і знов узялася за келих: – Годі – за Дезмонда! Нехай буде здоровий! Принаймні, якби не він, ми б тут не сиділи...

Я кивнув. Так воно і є.

Але це було не зовсім правдою.

Звісно, я зміг витягнути її сюди лише завдяки Дезмонду.

Дезмонду Уїтенбергу, моєму давньому приятелю і партнеру по роботі. Звісно, він дав нам цю можливість.

Насправді приводом для цього стала вона сама. І це я намагався довести їй і в Києві, і тут, у Штатах, дивуючись невпевненості, яка оселилася в ній, здається, на віки вічні. І це слід було зламати.

Однак поки що у мене нічого не виходило.

Повторюватися ж до безкінечності я більше не міг, адже одразу наштовхувався на крижаний погляд і фізично відчував, як в ній зі скреготом зачинається залізна брама, щойно мова заходить про її заслуги.

Така сама залізна брама затуляла її обличчя, коли ми торкалися і другої мети цієї подорожі. Але тут я не сперечався, адже і сам впадав у ступор невизначеності та непевності в тому, чи буде її досягнуто. Все залежатиме від здійснення першої. Адже не можна виказувати продюсеру, що вся його праця з нами зводиться зрештою до зовсім іншої мети – до поїздки сюди, в Америку. До вільного часу, який прагнемо використати у власних інтересах.

Внутрішній дворик готелю сповнився бузковими сутінками і офіціант люб'язно запалив перед нами дві маленькі свічки.

Ми мовчали. Все було переговорене, узгоджене.

Кілька днів перепочинку в цьому затишному куточку видавалися мені тишею перед грозою, прихистком від метушні, котра чекала на нас найближчими днями.

– Що Марина? – запитала вона, вказуючи очима на мобільний телефон, котрий я поклав поруч із тарілкою.

Я посміхнувся: відколи їй стали незручними мовчазні паузи у розмові?

Стенув плечима:

– Питала, як там Берлінгтон...

Вона кивнула і сказала:

– Берлінгтон, як Берлінгтон... Гарно пахне бузком.

– Я так і сказав.

– Найкраще визначення, – додала вона. – Я впізнаю міста за запахом. Мов собака...

Вона без усякого цокання відпила віскі і скоса зиркнула на мене:

– Якого дідька? Слухай, ще один такий погляд – і я звідси зникну!

– Ти це можеш... – сказав я. – Пробач!

– Останній раз! – сказала вона. – Затям.

Я затямив.

Я міг все, що завгодно, але тільки не це – суперечити Єлизаветі Тенецькій. Це «мінне поле» мені доводилось опановувати щохвилини. Але воно було того варте.

Післязавтра ми мусили бути на церемонії визначення переможців на кінофестивалі Трайбека в Нью-Йорку.

І «місіс Тенецька» не мала зникнути раніше, ніж отримає свою відзнаку.

Я в це свято вірив.

У це вірив Дезмонд.

І тому я мав бути чемним.

Я зітхнув і... замовив ще дві порції віскі «Signet» – цього разу, як годиться, по-шотландськи: з карафою холодної води.

ДЕНИС

2012

Я знайшов її в елітному реабілітаційному санаторії під Ригою.

Кинувся не одразу. Ще довго перетравлював отриману інформацію від того клятого американця, котрий несподівано встроївся в наше життя.

Намагався примиритися з нею, усвідомити, прийняти, як належне, як факт: Ліка жива.

Спочатку через егоїзм я навіть забув, що не сам.

Що цю блага звістку треба донести і до її матері. Донести – і нарешті заспокоїтись, змиритися і... порадіти.

Але порадіти зміг не скоро.

Спочатку відчував один суцільний жар в голові і повну плутанину в думках.

Як писав поет – «з журбою радість обнялась». Це було саме те відчуття!

Чому не я йшов по сліду, чому мене випередив якийсь американський бовдур.

Чому не я?!

Потім переді мною постала інша задача: повідомити про все, що сталося, її рідним. І поставити на цьому крапку. Велику крапку. І продовжувати жити – з цією важкою чорною крапкою в душі.

Оскільки мій, так би мовити, колишній тесть ширяв у недосяжних політичних емпіреях, навіть не йшлося про те, аби звернутися до нього по допомогу. Навпаки я бажав тим «емпіреям» згину без вороття.

І це дуже ускладнило пошуки місця, до якого він запроторив свою дружину. Вже – колишню. Оскаженілі жовті таблоїди того часу повідомляли, що він одружився із якоюсь своєю прес-секретаркою, відправивши дружину «на лікування» у зв'язку з «глибокою душевною травмою» після смерті доньки.

Мені довелося дізнаватися, куди саме «відправив» у однієї літньої жінки, колишньої актриси, з якою Єлизавета Тенецька колись топила горе в чарці.

Виявилося, що це «місце» – передмістя Риги, елітний реабілітаційний санаторій. Одне слово, той благословенний куточок, з якого вибратися, не маючи грошей, цим «елітним» пацієнтам досить важко. Особливо, коли тобі немає куди повертатися.

Я знайшов свого старого ризького приятеля з телебачення – Андріса, котрий дістав точну адресу того санаторію і навіть змотався туди, адже я мав необережність назвати йому ім'я пацієнтки, яке досі діяло на представників мого триклятого і недобитого «кіношного» покоління, мов звук магічної сопілки.

– Вона там, старий! – заволав Андріс у слухавку збудженим голосом, немов його вкусив скажений пес. – Вона там! Я навіть бачив її крізь паркан! Ну, я тобі скажу...

Що саме він хотів сказати, я дізнаватися не став, подякував, пообіцяв звернутися до нього в разі необхідності і наступного ж дня пішов до посольства оформлювати візу.

Їхати вирішив потягом, бо мені потрібна була дорога – довга, нічна і ранкова, з перетинами кордонів, з полями і лісами, що простягаються світ за очі. Дорога, протягом якої я міг обміркувати куди їду і що скажу. Надто тривожно було думати про те, якою побачу її?

У мене не було жодних доказів на підтвердження радісної звістки, крім листа, який отримав. Але він був написаний на комп'ютері – як довести, що його писала саме вона, Ліка?

Три речі лежали у мене в кишені – візитка, котру мені дав адміністратор в готелі Бару, вже досить затерта, з новим іменем і чужим прізвищем, така ж затерта світлина, зроблена під водою, на якій важко було розібрати обличчя і... Гудзик, котрий знайшов у шафі.

Досить химерні докази її існування.

Попри це, не поїхати я не міг.

На вокзалі в Ризі одразу пересів в електричку і за хвилин сорок вийшов на маленькій затишній станції.

Літо того року видалося довгим і алея, що вела у центр передмістя, щільно заплела небо тьмяним золотом ще живого, соковитого листа.

Містечко здавалося вимерлим, лише деінде, на охайних галявинах перед котеджами тліли вогнища.

Зайшов в невелику порожню кав'ярню.

Дзеленькнули китайські підвіски і до мене викотилась огрядна білява пані з широко поставленими очима і кирпатим носом, прискіпливо огледівши з голови до ніг.

– Лаб дієн! – привітався я, міркуючи, чи не краще перейти на англійську, адже це було все, що міг сказати по-тутешньому.

– Доброго дня, – посміхнулася вона. – Чого пан бажає?

Пан забажав каву, бутерброд і сто грамів коньяку.

– Ви звідки?

Я відповів.

– Мабуть, приїхали на гостини? – запитала хазяйка, готуючи каву. Я сказав, що вона має рацію і розпитав, як дістатися до санаторію. Більше вона мене не турбувала.

Я пив каву і розмірковував, як підкотитися до головного лікаря, як повести розмову і взагалі, чи прийме він мене, якщо має якісь вказівки щодо несанкціонованих побачень своїх пацієнтів.

Залишивши на столику два євро, вийшов і попрямував за вказаною адресою.

Санаторій розташовувався в сосновому лісі. Я обійшов територію по периметру паркану, вгрузаючи ногами у м'який килим із глиці. Аромат стояв густий і запаморочливий!

Якоїсь миті я подумав, що і сам був би не проти відлежатись тут бодай кілька тижнів, у цій духмяній тиші.

Санаторій був невеликий, двоповерховий, з маленькими білими вікнами, терасою, на якій стояли високі дерев'яні крісла, на подвір'ї – кілька білих альтанок і камінний «сад» в японському стилі.

Була обідня година і тут, як і в усьому містечку, панувала мертва тиша.

Я пішов по стежці і шурхіт гравію під ногами у пронизливій тиші озвався гірським каменепадом.

Розмова з директором санаторію паном Валдісом виявилася, попри мої перестороги, необтяжливою.

Він повідомив, що термін сплати за перебування пані Тенецької закінчився півроку тому і поки що жодних грошових надходжень не було. Тепер, мовляв, вони самі не знають що з нею робити, адже на запит про подальше утримання пацієнтки, відповіді не отримали. І якщо так триватиме довше, вони будуть змушені відправити її деінде. Депортувати. Або влаштувати до будинку скорботи...

Висновок напрошувався невтішний: її викинули! Інакше кажучи, на сучасному сленгу – «кинули». Отже, я прибув вчасно.

І, здається, пан Валдіс зітхнув з полегшенням. Запропонував почекати побачення в альтанці, доки триватиме обід.

Я рушив до альтанки, що біліла посеред сосон.

Устиг судомно викурити зо п'ять сигарет, очікуючи на зустріч і малюючи в уяві сотню різних варіантів цього «побачення». Так зосередився, що коли підвів очі – вона вже стояла навпроти мене.

В квітчастому флісовому халаті, в капцях на босу ногу, з короткою «хлоп'ячою» стрижкою. Руки – в кишенях. Незвична зачіска і хвороблива худоба робила її непізнаваною, молодшою, зовсім іншою. І... дуже схожою на Ліку.

Ми мовчали, розглядаючи одне одного.

Певно, роки, що проминули з останньої зустрічі зробили свою справу і щодо мене.

Потім вона змела рукою з лави листя і сіла навпроти.

Аби якось почати розмову, я простягнув їй сигарети, але вона заперечно похитала головою.

Поки я міркував, з чого почати бесіду, вона випередила мене.

Своїм глухуватим голосом, який анітрохи не змінився, промовила:

– Вона... знайшлася...

В її інтонації не було ані запитання, ані ствердження.

– Так, – сказав я.

– Вона... жива...

Знову – безбарвно, як каже людина, котра не хоче почути поганих новин.

– Так, – сказав я.

І вона заплакала, закриваючи обличчя коміром жакетного старечого флісового халату. Звісно, я ніколи не бачив, як плаче Єлизавета Тенецька і взагалі не уявляв, що вона може плакати. Чомусь це ніколи не спадало на думку.

Вона плакала, як і всі інші...

Я підхопився, сів поруч. Вона ткнулася в моє плече і її нестримний плач завібрував в мені, мов звук у камертоні.

Але чи міг я заплакати разом із нею?..

Обійняв, поплескуючи по худесенькій спині і проковтнув клубок, що стояв у горлі.

Відчував жаль. Тугу. І бажання, щоби ця зворушлива, майже мелодраматична мить, скінчилася.

Вона відсторонилася, відсунулась якнайдалі – очевидно, і в ній ще лишилася іронія щодо мелодраматичних сюжетів, витерла очі краєчками коміра, дістала з рукава зібганий носовичок. Дивитися на її халат і ці жести, котрі притаманні переважно людям старим, було прикро, майже нестерпно.

Вона зрозуміла мій погляд і посміхнулася:

– У мене обмаль своїх речей. Та й ті стали завеликі...

І додала:

– Отже, ти її знайшов...

Знаючи її небагатослівність, шкірою відчув, що в цих словах крилася тисяча запитань і тому розповів усе докладно, від того клятого дня, коли запросив її в гості і в своєму тодішньому душевному сум'ятті, не помітив нової – триклятої! – шафи...

Розповів про свою знахідку в Чорногорії. Про лист, який написав за адресою «Енжі Маклейн» і про лист, який отримав від неї, а згодом – від того клятого американця.

Вона слухала мовчки, низько схиливши голову.

Коли я закінчив, вона промовила:

– Тепер розумію... Страшно було не розуміти. Але тепер...

Вона занурила обличчя в долоні, затрусилася головою, ніби наново усвідомлюючи почуте. Якщо до цієї миті вона думала, що її донька просто зникла з причин нікому не відомих, потрапивши в м'ясорубку якогось нещасного випадку, як це часом трапляється з людьми, то тепер усвідомлення того, що ця причина – ми самі, здавалася просто пекельною.

– Хто міг знати... – сказав я.

– Дай мені її адресу! – попросила вона.

І я змушений був розчарувати її: адреси немає.

– Принаймні ми знаємо, що вона жива... – додав я. – І я обіцяю, що ми її знайдемо.

Вона кивнула. І ми заговорили про те, як вибратися звідси. І – куди? І взагалі, яким чином повернути Єлизавету до нормального існування?

Сидячі в альтанці, я склав першу половину плану: звідси ми поїдемо разом!

Вона згодилася.

Уперше я бачив її цілковиту розгубленість і довіру щодо себе.

І добре розумів: це те, чого я колись так шалено бажав і те, що тепер стало для мене звичайним обов'язком.

Домовились так: маємо день на вирішення всіх формальностей.

Пан Валдіс усіляко сприяв пришвидшенню процедури.

Запросивши мене (після розмови з Єлизаветою) на каву до свого кабінету, радіючи з того, що проблема з її утриманням благополучно вирішилась, він говорив без упину, знайшовши в мені чемного співбесідника. Тут і з'ясувалося, що він має всі «інтелігентські вади» – багато читає, цікавиться кіно і навіть сам пише пісні під гітару.

Я обережно поцікавився, чи знає він ким була його пацієнтка, на що він жваво відповів, що якби не знав, вона давно була б уже депортована або сиділа в притулку для самотніх. Говорив про неї з пієтетом.

І досить делікатно запитав, ким я їй доводжусь, адже віддавати мешканців санаторію можна тільки близьким родичам. Я сказав, як є. Він здивувався, що у Тенецької є доросла донька і висловив жаль з того приводу, що втрачає цікаву співрозмовницю.

Навзаєм я обережно поцікавився станом її здоров'я.

– З цим усе в порядку, – посміхнувся Валдіс.

– У нас не психушка, і не ЛТП – самі бачите. Тут, головним чином, відпочивають, підліковують нерви. П'ять років тому ми прокололи їй заспокійливе. Тепер вона в нормі.

Він помовчав і сором'язливо додав:

– Сюди потрапляють ті, за кого добре платять. І це – не гірший варіант.

– Не гірший варіант ув'язнення, – додав я.

Він зголосився і запропонував мені послухати кілька своїх пісень:

Я заночував при тій кав'ярні, в якій пив каву.

А наступного ранку Єлизавета вийшла до мене з брами білого санаторію з маленькою валізою в руці.

Я заспокійливо посміхнувся, маючи в душі купу сумнівів щодо її подальшої долі, відповідальність за яку тепер повністю мав узяти на себе.

...До цього часу все у мене складалося досить пристойно.

Маю на увазі «пристойно» – в контексті всього, що відбулося за роки такого собі «автоматичного» існування, в якому для мене, як і для багатьох моїх ровесників, котрі добряче перемерзли на Майдані Незалежності в 2004-му, власна незалежність від обставин стала чи не найважливішим рушієм всіх праведних і неправедних вчинків.

...Я ніколи не міг стати на коліна. Усвідомлюю, що інколи це буває необхідно. Скажімо, в церкві. Адже незручно, якщо ти залишаєшся стояти стовпом, коли всі довкола стають навколішки.

А ти з жахом розумієш, що якась сила заважає тобі зробити так само.

Певно, ця сила називається гординею, не знаю. Давно хочу запитати про це у священнослужителів, порадитись, чи не є це великим гріхом. Адже, кажуть, що гординя – це гріх...

А якщо це не гординя, тоді – що?

Коли мені було років чотири (може, менше), а великим світом правив черговий і, здається, останній, «генеральний секретар», по телевізору показували, як один співак, котрий тоді був зовсім молодий, але з тою ж самою квадратною зачіскою, що і нині (подейкують, що це – перука), співаючи на якомусь концерті пісню, в якій були слова «Наш дорогий генеральний секретар-а-а-р!», опустився на коліна перед великим портретом того самого «дорогого», що висів посеред сцени.

Тоді я дуже здивувався і подумав, що, певно, це дуже соромно ось так стати на коліна перед великим залом – та ще й у телевізорі!

– Чому він став на коліна? – запитав я у матері.

– Тому, що поважає владу! – пояснила мати.

Я дуже поважав виховательку дитячого садка Марь-Ванну і подумав, що, певно, було б непогано виявити до нею повагу саме у такий спосіб, якщо таке правило існує в дорослому світі.

Але вранці побачивши на сходах статуρνну Марь-Ванну, котра, мов імператриця, зустрічала своїх підопічних і рахувала, мов курчат, ставати перед нею на коліна чомусь передумав.

А коли вона, Марь-Ванна, залишила мене сидіти в ідальні всю «тиху годину» з повним ротом каші, яку я не міг ані проковтнути, ані сплюнути, я точно впевнився: нізащо!

Певно, відтоді і набув тієї «гордині».

Адже я можу зробити будь-що.

Навіть найскладніше – визнати свою неправоту і вибачитись. Навіть най-принай-складніше – відмовитись від корисної пропозиції.

Навіть поцілувати комусь руку – наприклад, незнайомій бабці (іншим – навряд чи).

А от стати на коліна досі не можу. Навіть у церкві...

Тому мене страшенно дратувало, коли з усіх боків чулися заклики «звестися з колін».

А як зведешся, коли ти на них ніколи не стояв?

Ані тоді, ані тепер...

Хіба що тепер не опуститися нижче плінтуса для багатьох стало складніше.

Адже настав час суспільної апатії, густо замішаної на єдиному бажанні отримувати гроші, нічого при цьому не вкладаючи в це бажання крім... самого бажання.

Така тавтологія часу...

Приклад злодіїв і грабіжників, котрі вчергове прорвалися до владного корита, виявився заразним.

Скажу відверто, спокуса не оминула й мене, коли я (щоправда цілком вірячи в справу) взяв участь у першому «відкаті», ще не дуже добре розуміючи всю цю хибну схему.

Тоді очільник телевізійного каналу запропонував мені написати сценарій, про який я давно мріяв.

Після року напруженої роботи, я отримав чималі гроші і коротку репліку: «Всім дякую! Всі вільні!», а замовник благополучно ретирувався в невідому далечінь, отримавши при цьому суму, котра, певно, разів у десять перевищила мою.

Після кількох подібних пропозицій (в які я знов і знов вірив, як останній ідіот), я міг би цілком пристойно існувати без особливих проблем: «всі вільні, всім дякую» – і конверт, напакований грішми.

Зрештою, я згідився.

Я бачив людей у краватках, за цілком благопристойними й навіть патріотичними пиками яких ховалися свинячі писки і кабанячі ікла.

Вони порпались у будь-якому багні, де сподівались відшукати золотий жолудь, щоб покласти його в своє, і без того напакowane мотлохом, лігво.

Так було скрізь, хоч куди кинь оком.

З одного боку йшло шалене насадження невігластва, безкультур'я і низьких пристрастей, а з іншого – абсолютно безсоромний грабіж вже нагробованого іншими.

Ситуація в країні була досить абсурдною, але мені здавалося, що поки що так і має бути. Аж доки ми перетнемо певну незворотню точку, за якою назавжди залишиться генетика покори, страху, заздрісності, невиправданих амбіцій, зрадництва та інших наслідків багаторічного насадження викривлених понять.

Починаючи з 2010 року, це викривлення доходило апогею.

Той, хто хоч якимось чином торкався влади (навіть влади химерної, мізерної, котра обмежувалася обідраним кабінетом у богом забутій глибинці), починав безбожно набивати власні кишені.

Хто – копійчаним насінням, хто – цілими заводами.

Байдуже – аби гребти.

Комплекс вічних ненажерливих злиднів правив навіть тими, чиї годинники коштували як квартира чи автомобіль.

Хапати і красти, поки є така можливість – така ідеологія керманичів.

У тому, що вони тимчасові, я не мав жодних сумнівів.

Але все, що я нині міг – це відступити якомога далі, щоб в черговий раз не бути розчарованим у тому, у що намагався зберігати бодай малий відсоток віри.

Тому просто тихо робив свою справу.

На своїй маленькій студії ми знімали те і ТАК, як хотіли.

Часом отримуючи неабиякі відгуки і навіть винагороди, про які тут, в моїй країні, дешевше було не розводитись.

Неодноразово мені пропонували виїхати за кордон.

Але я не міг покинути свою маленьку команду, студентів, а якщо зовсім відверто – країну, в яку вріс «по саме нікуди». Та й не хотів прогавити той момент, коли весь абсурд нинішнього існування почне сипатися, мов картярський будиночок.

Вірив у це.

Адже добре бачив інше: всередині цього абсурду, мов бікфордів шнур, розгоряється те, що рано чи пізно призведе до вибуху.

Якби я міг сказати про це бодай комусь, мене б взяли на кпини, як останнього романтика. Попри це, мандруючи містами і містечками з показами наших документальних стрічок (такі заходи для студентства і недобитої інтелігенції зазвичай маскували під вивіскою «майстер-клас»), я майже на фізичному рівні відчував: бікфордів шнур запалено!

Але розгорятися йому ще довго.

Навіть буде шкода, коли провладні старпери не дочекаються цього яскравого дійства з цілком природних для людського організму причин...

Доводилося чекати.

Я завантажувався роботою аби мати можливість мандрувати і утримувати матір, яку, після смерті батька, розбив інсульт. Переселився до неї, залишивши свій ковчег, де колись мешкав із Лікою, і мріяв про той час, коли зможу реалізувати великі задуми, котрі все ще крутилися в моїй голові.

Наше рекламне агентство поволі перетворилося на невеличкий «продакшн».

Знайшовши виходи на індійські і китайські ринки ми молотили анімаційні ролики, які приносили непоганий «чорний» прибуток. Чесно працювати в тому просторі, в якому ми перебували, було неможливо, красти чи прогинатися – огидно...

Складалось враження, що в країні нормальним життям живуть лише ті, хто оселився «в телевізорі». Вони веселилися, шкірили зуби, витягали жарти з власних вух чи з-під «плінтуса». Розважали народ.

І народ розважався на всю котушку! Поодинці і цілими родинами просто в телевізійному просторі золотозубі чоловіки й жінки готували їжу, вигравали квартири, худнули, різали одне одному в очі правду-матку, перевиховували дітей, завойовували мільйонерів, вели розслідування, народжували дітей, обмінювалися партнерами по шлюбу.

На випусках всієї цієї комедії абсурду сиділи досить нормальні, в психічному розумінні, люди, багатьох з них я знав. Вони посміювались і відверто «рубали бабки» з розлогого древа людського прагнення бачити власне вивернуте нутро.

Двічі чи тричі мене запрошували працювати на подібних проектах.

Я відповідав нецензурно і від мене поволі відчепилися. Роботи вистачало. Як з'ясувалося, наша маленька команда, до складу якої я взяв талановитих «тридешників», мала неабиякий успіх чомусь саме в Китаї. І ми креативили невеличкі анімаційні стрічки. А я, від нема що робити, вчив по вечорах китайську. І, як міг, розважав матір.

...Вона здала раптово.

Стояла біля плити, розмовляла з сусідкою, яка, на щастя, зайшла до неї, і в якусь мить осіла на підлогу.

Коли таке трапляється, життя розколюється. Моє, і без того розколоте навпіл, звузилося до чверті...

Півроку пішло на боротьбу за її життя. Ліву частину тіла паралізувало, мова не відновлювалась. Ані я, ані вона не могли з цим змиритися. Щоденно я займався з нею різними фізичними вправами і навіть навчив сидіти.

Але страшенно боявся залишати саму, адже вона, зазвичай, поривалася щось робити і неймовірно страждала, видобуваючи з себе незрозумілі звуки.

Мені порадили звернутися до лікарів-дефектологів.

Таким чином, за рекомендацією однієї своєї колишньої студентки, Ліни, я познайомився з Мариною.

Вона згодилась попрацювати з матір'ю в приватному порядку.

Приходила щовечора, зачиняла перед моїм носом двері до спальні – і протягом двох годин крізь них я чув, як та, котра навчила мене першим словам, тепер сама намагається вимовити своє перше: Де-нис...

...Увечері ми з Єлизаветою Тенецькою сіли в потяг.

З нами в купе їхала лише одна жінка.

Вона одразу дістала з пакета смажену курку і полохливо поглянула на нас – чи не заперечуємо проти аромату, котрий одразу заповнив увесь простір купе.

Ми не заперечували.

В старих потертих джинсах і такій самій курточці Єлизавета виглядала хлопчиськом.

Як все ж таки з часом змінюється уявлення про вік!

Скажімо, в сорок три моя мати виглядала, як і належить матері сімейства – монументально. Носила високу зачіску, спідниці і блузки, що на її погляд «відповідали вікові», мала заклопотаний вигляд і полюбляла нарікати на молодь.

Нині жінки в свої сорок «з хвостиком» могли б зійти за тридцятирічних.

Ліза ж в своїй вимученій худобі і напівтемряві купе взагалі скидалася на підлітка-сироту, якого кортить підгодувати. Хіба що, коли говорила, довкола очей і вуст виникало легке мереживо мімічних зморщок. Проте, говорила вона не часто.

Кілька разів, оглядаючи нас, чуйна сусідка пропонувала нам долучитися до курки або хоча б до розмови, від чого ми швидко передислокувалися до вагона-ресторану.

Спочатку розмова просувалася сутужно. А повертатися до вже з'ясованого, тим більше вдаватися до якихось спогадів, здавалося нам безглуздим витрачанням нервів.

Єлизавета ввічливо поцікавилася, чим я займаюся зараз.

І я так само ввічливо повідомив, що нині доглядаю за хворою мамою.

Долаючи ніяковість, ми могли невимушено говорити лише на дві теми – про тимчасове, і про справу, яка все ж таки була і якоюсь мірою залишалася для нас спільною – «про кіно».

Мене це цілком влаштовувало.

Обидві теми ніяк не зачіпали минуле.

Проте, говорячи про свою ніким не зайняту квартиру, я обережно схилив її до рішення оселитися в ній хоча б попервах.

А розповідаючи про те, що нині робилося на ниві кінематографу, закинув вудку щодо її хоча б часткового повернення в професію: запропонував замінити мене на кінофакультеті, з якого ніяк не міг втекти, знайшовши поважну причину.

І на першу, і на другу пропозицію вона майже ніяк не зреагувала. Ані погодилася, ані відмовила.

Я намагався бути обережним, як людина, що знешкоджує міну: ледь дихаючи і не знаючи, що несе в собі кожний наступний крок.

Ледь не пензликом розчищав довкола неї нашарування часу. Як хитромудрий розвідник, дослухався до її коротких реплік і намагався зрозуміти, якою вона стала і якою може стати, якщо «розмінування» мине успішно.

Адже – і тепер я відчував це напевно! – звістка про те, що Ліка жива-здорова і те, що ми зустрілися на новому витку свого життя, ледь чутно запустила в дію наші заіржавілі і вкриті патиною механізми.

Залишалось лиш зрозуміти – заради чого?

І у який спосіб використати цей поки що досить химерний шанс на користь цьому рухові?

Поки що ми жваво говорили про мене, і я цілковито віддав свою не таку вже й яскраву буденність на поталу її ввічливої (і не більше!) цікавості.

Досить докладно розповів про перші дні лікування, про те, як розкололося життя.

Поволі вона витягла з мене майже все. А почувши про жінку-дефектолога, котра ось уже два роки відвідує хвору, несподівано запитала:

– Вона тебе любить?

– З якого дива?! – надто швидко заперечив я.

І посміхнувся, впізнаючи в погляді цього стриженого хлопчиська – «рентген», про який колись попереджала її донька.

...Моя колишня студентка, Ліна, була однією з небагатьох учнів, заради яких я ще тримався на кінофакультеті як керівник курсу.

Вступаючи до театрального університету, вона відверто повідомила, що, виконуючи волю батьків, вчиться в якомусь економічному вузі. І що батьки категорично відмовились фінансувати ще одну, на їхню думку, неприбуткову, хибну і безглузду освіту.

Тому заробляти на навчання буде сама. А той вуз збиралася полишити, щойно вступить до мене. Була впевнена, що вступить. Подумки я одразу охрестив цю нахабу «Віслючком», але на курс довелося взяти – дурень був би, якби не взяв.

Мав єдиний сумнів – у спроможності оплачувати навчання, адже до когорти «бюджетників» вона не потрапляла через те, друге, навчання.

Але дівчина досить добре зналася на комп'ютерній графіці і заробляла непогані гроші як комп'ютерний дизайнер – робила каталоги, художні альбоми, мала купу замовлень на верстку складних наукових монографій, що потім стало в нагоді, коли я взяв її на роботу в свій продакшн.

Спочатку не уявляв, навіщо їй, майбутньому менеджеру торгівлі, потрібна така химерна і неприбуткова професія, як кінодокументалістика. А вже згодом мав суцільне задоволення від її ідей, вміння все схоплювати «на льоту», а головне – того шаленства, з яким вона йшла до своєї мети. Коли (курсі на другому) її брехню було викрито, мав досить неприємну зустріч з батьками, котрі вважали, що саме я збив дівчину зі «шляху істинного». Погано ж вони знали свого Віслючка!

Згодом, цілком підтверджуючи мою теорію про невипадковість, саме Ліна познайомила мене з Мариною, лікарем-дефектологом, яку порекомендувала для матері.

Це була трохи дивна зустріч.

Коли я згодився випробувати ще й цей спосіб налагодження мовного розладу, Ліна сказала, що Марина Павлівна навряд чи зможе прийняти мене в клініці – у неї щільний графік і брак часу обговорювати приватні справи на роботі.

– Якщо хочете, я б змогла заманити її до вас, – запропонувала Ліна. – І ви б все обговорили в невимушеній обстановці.

Я замахав руками:

– Стоп, машина! Сказала б одразу: ти хочеш мене засватати. Яка ще невимушена обстановка? Навіщо? Терпіти цього не можу, благодійнице ти моя!

Вона розреготалася, мов навіжена:

– У вас, босе, перебільшена самооцінка. Теж мені, цяця! До чого тут «засватати»? Вона ділова жінка. Чи ви вважаєте себе неабияким подарунком, на який зазіхають?

Я скривився, хоча давно звик до її вільного способу спілкування.

– Якщо вона така зайнята, чи схоче витратити на мене час? – запитав я.

– Не знаю... – замислилась Ліна і додала: – До речі, у неї теж є пересторога, що кожен зустрічний неodrужений чоловік – загарбник. Певно, тут ви з нею схожі. Тому вам нічого не загрожує. А лікар вона добрий. У неї німий заговорить! Вона один з небагатьох спеціалістів з дислексії. Пише докторську. І, будьте певні, при її красі і розумі, має мільйон мужиків набагато